

Motion om införandet av projektet Matvänner för att minska social isolering bland stadens äldre

Motion av Jan Jönsson och Isabel Smedberg-Palmqvist (båda L)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen besvaras med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Torun Boucher

Sammanfattning av ärendet

I en motion av Jan Jönsson och Isabel Smedberg-Palmqvist (båda L), som väckts i kommunfullmäktige, beskriver motionärerna att ofrivillig ensamhet är ett stort problem i vårt samhälle och att inriktningen för Stockholms stad borde vara att främja möten och skapa mötesplatser som gör att äldre kan interagera med varandra och finna en meningsfull vardag.

Motionärerna föreslår initiativet ”Matvänner” där stadens äldre ska erbjudas möjlighet att, en gång i veckan, köpa och äta mat på det lokala äldreboendet tillsammans med andra personer i närområdet. I motionen föreslås att kommunfullmäktige beslutar att utreda möjligheten till Matvänner som pilot i staden.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, äldrenämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, PRO, SPF Seniorerna och Vårdföretagarna.

PRO, SPF Seniorerna och Vårdföretagarna har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret ser utmaningar med det specifika förslaget om att köpa och äta mat på det lokala äldreboendet då detta innebär att öppna upp vård- och omsorgsboenden för stadens äldre som inte bor på boendet. Det är viktigt att värna om de boendes integritet i sitt eget hem och de behöver kontinuitet och trygghet. Att öppna upp boendet på det sätt som föreslås kan även medföra hälsorisker och smittspridning bland redan sköra äldre, samt oro och ångest.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden välkomnar möjligheter att minska social isolering bland stadens äldre och anser att ett sådant initiativ ligger i linje med Matstrategi för Stockholms stad (2019).

Äldrenämnden föreslår istället att de förebyggande enheterna ska ges möjligheten att delta i pilotprojektet då de har bättre förutsättningar än äldreboenden att ta emot externa gäster. De kan ge information om förebyggande enhetens verksamhet och den äldre får möjlighet att lära känna personal och lokaler. Då behöver inte steget för att själv ta sig till en aktivitet vara så långt och möjligheten att minska den sociala isoleringen ökar.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd bedömer att de boende på vård- och omsorgsboenden ofta har ett kraftigt försämrat hälsotillstånd i form av somatiska sjukdomar eller demens. Det är av vikt att de får en kontinuitet och trygghet i mötet med personal. Måltider behöver vara en lugn och trygg plats för den äldre. Att träffa en rad olika nya personer skapar en stressig matsituation. Det är även viktigt att värna integritet hos de boende så de själva kan välja när och hur de vill träffa utomstående. Det kan även finnas boende som lever med en skyddad identitet.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd ser utmaningar med att öppna upp det lokala vård- och omsorgsboendet, boendes hem, för utomstående med hänsyn till de boendes integritet och hälsa.

Kungsholmens stadsdelsnämnd är delvis positiva till förslaget och håller med om att Stockholm stad ska främja möten och skapa mötesplatser som gör att äldre kan interagera med varandra och finna en meningsfull vardag. Viktigt för att kunna förhindra att äldre personer hamnar i ofrivillig ensamhet är att så tidigt som möjligt upptäcka signalerna, innan de leder till olika former av ohälsa. Nämnden anser den största utmaningen som finns inom området är att nå de äldre som är i störst behov av stödinsatser.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Det är av största vikt att arbeta aktivt med att minska ofrivillig ensamhet bland äldre i vår stad då det har en betydande inverkan på deras hälsa och välbefinnande. Att bryta ensamhet och social isolering är en central del av det förebyggande arbetet inom stadens äldreomsorg. Forskning visar att social integration och stöd bidrar till ett hälsosamt åldrande och stärker de äldres livskvalitet.

Stadens nämnder arbetar kontinuerligt för att skapa sociala sammanhang och möjligheter till samvaro för äldre. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att utveckla aktivitetscenter, mötesplatser och träffpunkter där äldre kan delta i gemensamma aktiviteter. Exempel på sådana initiativ inkluderar samordnade aktiviteter mellan förskolebarn och äldre, såsom teaterbesök, målarstunder och gymnastikpass.

Dessutom erbjuds uppsökande insatser samt ett brett utbud av sociala, kulturella och fysiska aktiviteter för att tillgodose de äldres olika behov och intressen.

Eftersom äldre är en heterogen grupp krävs ett varierat utbud av insatser för att motverka ofrivillig ensamhet. Ett område som kan bidra till att bryta isolering är mat och måltider då dessa ofta fungerar som sociala tillfällen. Motionärernas förslag om att öppna äldreboenden för äldre som inte bor där, med möjlighet att köpa och äta mat på det lokala boendet, är dock inte utan utmaningar.

Vård- och omsorgsboenden är de boendes permanenta hem och det är av största vikt att respektera deras integritet och trygghet. Måltidssituationen, som är en central del av deras vardag, behöver präglas av lugn och kontinuitet. Att öppna upp boenden på detta sätt skulle kunna skapa en stressig måltidsmiljö och dessutom innebära hälsorisker, som smittspridning bland redan sköra individer. Detta kan leda till oro och ångest hos de boende, vilket motverkar intentionen att skapa en trivsamt och trygg miljö.

Som äldreborgarråd anser jag att det är avgörande att arbeta för att motverka ofrivillig ensamhet och social isolering bland äldre, inte minst genom mat och måltider, men åtgärderna måste utformas med hänsyn till de äldres behov och förutsättningar. Stadens arbete med att utveckla sociala mötesplatser och aktiviteter är en viktig del i detta, och det är centralt att säkerställa att alla insatser är hållbara, inkluderande och anpassade för att främja trygghet, integritet och välbefinnande för alla äldre.

Bilaga

Motion om införande av projektet Matvänner, dnr KS 2024/259-1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att bifalla motionen i sin helhet.
2. Att därutöver anföra följande.

Det är positivt på att staden redan erbjuder olika insatser för att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre. Precis som äldreborgarrådet lyfter i sitt svar är äldre en heterogen grupp, vilket innebär att det behövs varierade insatser och aktiviteter för att nå alla. Vi har förståelse för invändningar vad gäller vikten av boendes integritet, trygghet och hälsa. Däremot anser vi att förslaget likväl bör utredas för att hitta former för att testa initiativet Matvänner. Om det inte skulle vara lämpligt att öppna

upp lokala äldreboenden för det syftet så kan det finnas andra ändamålsenliga lokaler i området.

Vi välkomnar framförallt äldrenämndens positiva och konstruktiva respons på motionens förslag. Om stadens förebyggande enheter, bestående av mötesplatser/träffpunkter, är bättre lämpade för att genomföra en pilot av projektet Matvänner så är det rimligt att använda sig av de lokalerna. Det är intentionen i motionen som är det huvudsakliga, inte exakt hur ett genomförande utformas. Den kunskapen finns i första hand hos stadens förvaltningar.

Social isolering behöver också motarbetas på mer än ett sätt. Vi vill därför betona att den här typen av projekt inte ska ses som en ensam lösning, utan som en del i en mängd åtgärder för att aktivera och bjuda in äldre som lever i ofrivillig ensamhet. Staden behöver prova nya arbetssätt och vi tror att Matvänner kan vara en väg framåt i det arbetet. Skulle pilotprojektet visa sig framgångsrikt finns även goda möjligheter att vidareutveckla arbetssättet.

Som framkommer av remissvaret från Kungsholmen stadsdelsnämnd erbjuds redan insatser motsvarande Matvänner i olika former inom stadsdelen och i samverkan med frivillig verksamhet. Miljö- och hälsoskydds nämnden anser att Matvänner som initiativ ligger i linje med stadens matstrategi. Det vore därför ett naturligt nästa steg att hämta inspiration från Kungsholmens arbetsmetoder i utformningen av ett pilotprojekt och utgå från stadens antagna matstragi.

Slutligen vill vi framföra att vi i tillägg till Matvänner, och förslagsvis även i anslutning till pilotprojektet, vill se möjlighet till alkoholservering vid högtider och vissa festligare tillfällen. Verksamhet inom ramen för Matvänner kan med fördel breddas för att då och då erbjuda en större träff, exempelvis vid en högtid.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt föredragande borgarråds förslag.

Stockholm den 15 januari 2025

Karin Wanngård
Kommunstyrelsens ordförande

Reservation av Jan Jönsson (L) som är likalydande med Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Ärendet

I en motion av Jan Jönsson och Isabel Smedberg-Palmqvist (båda L) beskriver motionärerna att ofrivillig ensamhet är ett stort problem i vårt samhälle och att inriktningen för Stockholms stad borde vara att främja möten och skapa mötesplatser som gör att äldre kan interagera med varandra och finna en meningsfull vardag. Enligt Folkhälsomyndigheten kan äldres psykiska hälsa främjas genom bland annat hälsosamma matvanor och social gemenskap. Motionärerna föreslår initiativet ”Matvänner” där stadens äldre ska erbjudas möjlighet att, en gång i veckan, köpa och äta mat på det lokala äldreboendet tillsammans med andra personer i närområdet. På detta sätt kan staden verka för att minska känslan av ensamhet och samtidigt främja en känsla av samhörighet menar motionärerna.

I motionen föreslås att kommunfullmäktige beslutar att t utreda möjligheten att införa projektet ”Matvänner” som pilot i staden.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, äldrenämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, PRO, SPF Seniorerna och Vårdföretagarna.

PRO, SPF Seniorerna och Vårdföretagarna har inte inkommit med svar.

Innehållsförteckning

Stadsledningskontoret.....	5
Äldrenämnden	7
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd.....	8
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	10
Kungsholmens stadsdelsnämnd	12
Reservationer m.m.....	14

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 30 oktober 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret vill understryka vikten av att bryta ensamhet och social isolering för våra äldre. Det finns evidens för att social integration och socialt stöd är faktorer som skyddar mot sjukdom. Arbetet för att bryta social isolering är en viktig del i kommunfullmäktiges mål om att Stockholm ska vara en bra stad att åldras i – med god omsorg och stor trygghet.

Stadens nämnder arbetar redan idag aktivt för att bryta social isolering samt ofrivillig ensamhet och skapa sammanhang för social samvaro för våra äldre. Bland annat ansvarar stadsdelsnämnderna för att skapa och utveckla aktivitetscenter, sociala mötesplatser och träffpunkter för äldre. Exempelvis erbjuds träffpunkter med gemensamt anordnade aktiviteter för förskolebarn och äldre, till exempel teaterbesök, målarstunder och gympa. Därtill erbjuder alla stadsdelsnämnder uppsökande insatser samt sociala, kulturella och fysiska aktiviteter.

Gällande det specifika förslaget om att köpa och äta mat på det lokala äldreboendet ser stadsledningskontoret utmaningar med att öppna upp vård- och omsorgsboenden för stadens övriga äldre som inte bor på boendet. De som bor på vård- och omsorgsboende har boendet som sin permanenta bostad och har en nedsatt hälsa i form av somatiska sjukdomar eller demens. Det är viktigt att värna om deras integritet i sitt eget hem och de behöver kontinuitet och trygghet. De ska kunna inta sina måltider i lugn och ro, att träffa olika nya personer skulle skapa en stressig måltidssituation. Att öppna upp boendet på det sätt som föreslås kan även medföra hälsorisker och smittspridning bland redan sköra äldre, samt oro och ångest. Därtill kan stadsledningskontoret konstatera att det finns utmaningar kring administrativt merarbete för äldreboenden kring betalning, redovisning med mera samt begränsade lokalytor och sittplatser.

Jan Jönssons och Isabel Smedberg Palmqvists (båda L) motion om Införandet av projektet Matvänner för att minska social isolering bland stadens äldre anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 1 oktober 2024 följande.

Godkänna detta tjänsteutlåtande som svar på kommunstyrelsens remiss.

Reservation av Elin Hjelmestam (L), se Reservationer m.m.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 9 september 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar möjligheter att minska social isolering bland stadens äldre och anser att ett sådant initiativ ligger i linje med Matstrategi för Stockholms stad (2019).

Måltider ska enligt matstrategin vara integrerade och trivsamma vilket innebär att de ska bidra till social samvaro, måltidsmiljön ska vara trivsamt och matgästerna ska vara delaktiga.

Stockholms stads Matstrategi ligger i linje med Livsmedelsverkets rekommendationer om att mat och måltid ska vara goda, näringsriktiga, hållbara, integrerade, trivsamma och säkra.

Stadens verksamheter ska välja och prioritera livsmedel med lägre klimatpåverkan som sänker stadens växtgasutsläpp. I stadens verksamheter ska de ekologiska varor som har störst effekt ur miljö- och hälsosynpunkt prioriteras.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 oktober 2024 följande.

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen om införande av projektet Matvänner för att minska social isolering bland stadens äldre och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Reservation av Rosie Rothstein (L), se Reservationer m.m.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 4 juli 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Tecken på social isolering är när en person bor ensam, har ett litet socialt nätverk och sällan träffar vänner och familj. Social isolering kan leda till ofrivillig ensamhet vilket kan ge psykiska och fysiska hälsoproblem. Det är viktigt att försöka minska ofrivillig ensamhet för att främja ett hälsosamt åldrande och öka välbefinnandet för äldre. Det som kan bidra till förbättrad hälsa är goda matvanor och att äta i gemenskap.

De äldreboenden som finns i staden är vård- och omsorgsboenden och servicehus. Det finns olika förutsättningar för att kunna beställa och servera en måltid inom de olika vårdformerna. En parameter som behöver tas hänsyn till är möjligheten att ta emot externa gäster. Detta är beroende på vart de gemensamma lokalytorna är placerade i byggnaden, utrymme i gemenskapslokaler och de aktiviteter som kan förekomma i lokalerna. Det bör även finnas möjlighet att be-ställa eller tillaga fullvärdiga måltider som kan serveras i gemen-samma lokalutrymmen. Hänsyn behöver även tas till hur måltiden ska debiteras och om det behövs utökad personalbemanning.

Då det krävs en tillgänglig lokal för måltidsservering och fungerande organisation för att ta emot externa gäster så begränsas antalet äldreboenden som kan utföra detta. Av den anledningen försvåras möjligheten att genomföra ett pilotprojekt och en eventuell utveckling av projektet.

Förvaltningen föreslår istället att stadens förebyggande ska ges möjlighet att delta i pilotprojektet, då de har bättre förutsättningar än äldreboenden att ta emot externa gäster. De förebyggande enheterna består av bland annat mötesplatser/träffpunkter där de erbjuder underhållning och aktiviteter i olika omfattning. Vid dessa sociala aktiviteter erbjuds ofta något enklare tilltugg som till exempel kaffe med bröd och ibland enklare måltid. Förslagsvis skulle de förebyggande enheterna som har möjlighet att delta i pilotprojektet kunna servera en fullvärdig måltid för äldre som är socialt isolerade. De kan ge information om förebyggande enhetens verksamhet och den äldre får möjlighet att lära känna personal och lokaler. Då behöver inte steget för

att själv ta sig till en aktivitet vara så långt, och möjligheten att minska den sociala isoleringen ökar.

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen om införande av projektet Matvänner för att minska social isolering bland stadens äldre och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 oktober 2024 följande.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation av Peter Backlund (L) och Christina Peterson (C), se Reservationer m.m.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen konstaterar att äldre är en heterogen grupp som har olika fysiska och psykiska förmågor, olika värderingar och normer. Därför behöver det finnas ett varierat utbud av insatser för att motverka ofrivillig ensamhet och bryta social isolering. En del i detta kan vara att arbeta med mat och måltider.

Inom Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning finns sju mötesplatser för äldre invånare. På mötesplatserna arrangeras olika aktiviteter som syftar till att bibehålla och stärka äldres, som bor i eget boende, fysiska och psykiska hälsa samt att bryta social isolering och ensamhet.

När en person kontaktar Beställarenheten för att ansöka om insatser utreds upplevelsen av social isolering och ensamhet. Biståndshandläggarna har även ett särskilt fokus på mat och måltider i utredningsarbetet i syfte att upptäcka risk för undernäring. Hemtjänstinsatsen Måltidssällskap beviljas för personer som behöver stöd och/eller sällskap i samband med måltider i hemmet. Den enskilde kan även ansöka om följe till öppna mötesplatser för att bryta isolering och få möjlighet att umgås med andra. Där finns även möjlighet att äta i sällskap med andra. Ledsagning är en insats som ger en möjlighet att komma ut på aktiviteter så som restaurangbesök, museum, teater och shopping eller annat som den enskilde önskar. Ledsagning är en viktig proaktiv insats för att hålla sig aktiv, för att bryta social isolering, bibehålla hälsa och stärka de egna förmågorna.

Förvaltningen har en enhet med en restaurang, som för närvarande drivs på entreprenad, med specialistkunskap inom mat och måltider för äldre. Restaurangen erbjuder mat till äldre utan bistånd, de levererar även mat till särskilda boenden och matlådor som hemtjänsten ansvarar för. På Stureby vård- och omsorgsboende finns en daglig verksamhet där privatpersoner kan köpa lunch till skäliga priser.

Med den demografiska utmaningen med en ökad andel äldre är det viktigt med proaktiva och förebyggande insatser. En god kosthållning hos äldre bevarar den fysiska hälsan vilket skapar möjlighet till ett självständigt liv. En del kan vara att öka kunskapen hos äldre om matens och måltidens betydelse, men också att erbjuda äldre personer näringsriktig mat. Förvaltningen genomför informationssatsningar med workshops av förvaltningens dietist och broschyrer riktade till äldre invånare om prisvärda näringsrika måltider. Det finns även en satsning på måltider som serveras och äts tillsammans bland annat på aktiviteterna Fredagsmys, veckovisa frukostar, vid events och högtider. På de öppna mötesplatserna erbjuds digitalt stöd så att äldre kan ta del av social interaktion via mobil och dator, vilket skapar en ökad möjlighet till sociala relationer och minskar ensamhet.

Förvaltningen har sedan länge varit engagerad i nutritionsfrågor och har de gångna fem åren varit en aktiv del i det nationella projektet Nollvision undernäring för äldre. I detta projekt har förvaltningen utgjort en testbädd för pilotstudien Tidig riskidentifiering av undernäring. I studien har hemtjänsten genomfört en screening av ätsvårigheter hos äldre. Projektet fann att 58 procent av deltagarna var i risk för undernäring, därför beslutades att screeningen ska vara en del av linjearbetet och genomföras på en årlig basis i alla förvaltningens hemtjänstenheter.

De som bor på förvaltningens vård- och omsorgsboenden har ofta ett kraftigt försämrat hälsotillstånd i form av somatiska sjukdomar eller demens. Det är av vikt att de får en kontinuitet och trygghet i mötet med personal. Måltider behöver vara en lugn och trygg plats för den äldre. Att träffa en rad olika nya personer skapar en stressig matsituation. Det är även viktigt att värna integritet hos de boende, så de själva kan välja när och hur de vill träffa utomstående. Det kan även finnas boende som lever med en skyddad identitet.

Som det beskrivs i motionen är ofrivillig ensamhet och isolering ett folkhälsoproblem som drabbar många äldre. Det finns en grupp äldre som trots ett brett utbud inte tar sig till de öppna mötesplatserna eller andra sociala sammanhang. För att nå dessa har förvaltningen startat arbetet med hälsofrämjande samtal vilket implementerats via förvaltningens äldrekoordinator. Äldrekoordinatorn arbetar uppsökande och de hälsofrämjande samtalen syftar till att bryta social isolering bland äldre invånare.

Jämställdhetsanalys

Efter ålderspensionen ökar den sociala isoleringen markant. Bland 75-84- åringarna är cirka 10 procent socialt isolerade. Bland de allra äldsta, 85 år och äldre, är andelen 15 procent. Kvinnor över 75 år är mer socialt isolerade än män i samma åldersgrupp, även om skillnaderna inte är så stora. Kvinnors större grad av social isolering i hög ålder är ett resultat av livslängd, könsroller, förändrade sociala nätverk, hälsoproblem och kulturella normer. För att minska social isolering bland äldre kvinnor behövs insatser som stärker social gemenskap och erbjuder stöd för att bryta ensamhet.

Bland ensamboende män 55 år och äldre är 26 procent socialt isolerade. Motsvarande andel bland kvinnor i samma åldersgrupp är 17 procent. Detta beror sannolikt på att män är sämre på att upprätthålla sociala nätverk och har svårare att etablera och bibehålla relationer. Statistisk från Folkhälsomyndigheten visar att det högsta suicidtalet finns bland män som är 85 år eller äldre. För att minska social isolering bland män behöver det finnas mötesplatser och aktiviteter som riktar sig specifikt till äldre män, såsom hobbygrupper och föreningar. Genom att fler män blir volontärer kan det locka fler män att delta i sociala aktiviteter och skapa en känsla av meningsfullhet.

Förvaltningen föreslår att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Reservation av Fatima Nur (L), se Reservationer m.m.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Ofrivillig ensamhet drabbar många äldre och kan bidra till psykisk ohälsa. Genom sociala möten och meningsfulla aktiviteter kan risken för att uppleva känslor av ensamhet minskas. Idag bedrivs olika former av uppsökande och förebyggande arbete inom äldreomsorgens enheter för att nå ut till stadsdelens äldre invånare och det erbjuds flera aktiviteter för att skapa meningsfullhet och gemenskap.

Äldreomsorgens förebyggande enhet skickar varje år ut informationspaket till de äldre i stadsdelsområdet som inte har hemtjänst och som under året fyller 70, 80 respektive 90 år. 90- åringarna erbjuds även ett hembesök för personlig information. Det görs även en satsning på hälsofrämjande samtal där det i år har skickats ut 585 brev med erbjudande om samtal till de som fyller 70 år under året. Förra året skickades liknande erbjudande till de som fyllde 80 år.

För att nå ut ytterligare annonseras verksamhetens aktiviteter emellanåt i lokaltidningen Mitti och ett nyhetsbrev går regelbundet ut till 402 prenumeranter. Stadsdelens äldrelots ger vägledning och information om äldreomsorgen och arbetar aktivt för att göra sig känd genom besök hos föreningar, kyrkor etc.

I ett samarbete med biståndsenheten och Vällingby hemtjänst kommer drygt 100 äldre som har hemtjänst men ännu inte hittat till aktivitetscentren få ett erbjudande om en intro-välkomst vecka där aktivitetscentrens personal även erbjuder att ledsaga eller möta upp de äldre.

På aktivitetscentrens caféer finns möjlighet att köpa smörgåsar, lättare lunch och fika som kan intas i sällskap av andra besökare. Här uppmärksammas också högtidsdagar samt till exempel fettisdagen med semla och kanelbullens dag.

Under våren anordnades lunch i gemenskap på alla tre aktivitetscenter och tack vara finansiering via matlyftet har det under sommaren anordnats bland annat följande aktiviteter:

- Dagkollo för seniorer som inte har möjlighet till semester på annan ort. En kostnadsfri busstur till Taxinge slott med lunch och guidning.
- Utflykt till Stadsmuseet med guidad tur och möjlighet till lunch på egen bekostnad.
- En kostnadsfri busstur med historisk guidning genom stadsdelsområdet med efterföljande lunch på Hässelgården.
- Badutflykter till våra strandbad med picknick.
- Grillning.
- Tårtkalas.

Äldre är en heterogen grupp med olika förmågor, värderingar och intressen. Därför behöver det finnas ett varierat utbud och göras olika riktade satsningar för att nå specifika grupper bland de äldre. Som exempel har verksamheten genom aktivt arbete lyckats få ihop en grupp bestående av enbart män som en gång i månaden kommer till Växthuset där de möts och pratar om ämnen som intresserar dem. Gruppen kallas ”Gubbröra” och varje termin bjuds deltagarna i gruppen på smörgås med gubbröra.

Utöver det förebyggande och uppsökande arbete som görs kan även äldreomsorgens biståndshandläggare vid behov bevilja insatser för att motverka ensamhet och isolering. Hemtjänst i form av måltidssällskap kan beviljas för stöd eller sällskap vid måltider i hemmet, följa till aktivitetscenter för att delta i fysiska eller sociala aktiviteter. Insatsen ledsagning kan beviljas för kulturella och sociala aktiviteter som att gå på teater, museum eller restaurangbesök och dagverksamhet kan beviljas den som har behov av regelbunden social gemenskap, stimulans och meningsfulla aktiviteter. Dagverksamhet inkluderar även måltider och finns med inriktning mot demens och med social inriktning.

Civilsamhället är också en viktig samarbetspart i arbetet mot ofrivillig ensamhet och erbjuder möjligheter till sociala sammanhang genom exempelvis Äldrekontakt, Frivillig väntjänst och Röda korsets aktiviteter för gemenskap.

Förvaltningen ser utmaningar med att öppna upp vård- och omsorgsboenden för stadens övriga äldre invånare som inte bor på boendet. De som bor på vård- och omsorgsboende har boendet som sin permanenta bostad och har en nedsatt hälsa i form av somatiska sjukdomar eller demens. Det är viktigt att värna om deras integritet i sitt eget hem och de behöver kontinuitet och trygghet. De ska kunna inta sina måltider i lugn och ro, att träffa olika nya personer skulle skapa en stressig måltidssituation. Att öppna upp boendet på det sätt som föreslås kan även medföra hälsorisker och smittspridning bland redan sköra äldre, samt oro och ångest.

Förvaltningen föreslår att Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är delvis positiva till förslaget och håller med om att Stockholm stad ska främja möten och skapa mötesplatser som gör att äldre kan interagera med varandra och finna en meningsfull vardag. Viktigt för att kunna förhindra att äldre personer hamnar i ofrivillig ensamhet är att så tidigt som möjligt upptäcka signalerna, innan de leder till olika former av ohälsa. Som stöd har Socialstyrelsen publicerat en vägledning för att förhindra ofrivillig ensamhet bland äldre personer. Förvaltningen anser den största utmaningen som finns inom området är att nå de äldre som är i störst behov av stödinsatser. Det behövs en samverkan med utöver frivillig verksamheter även med primärvården som ofta träffar den äldre i ett tidigt stadium. Samverkan behöver dock underlättas genom en kommunalisering av hemsjukvården eller gemensam ersättning för samverkansprojekt och utvecklingsarbeten.

Inom Kungsholmens stadsdelsområde finns Baltzar träfflokal som är en populär mötesplats för seniorer där det varje dag erbjuds olika sociala aktiviteter som fysisk träning, samtalsgrupper och filmvisning beroende på inkomna förslag och önskemål från deltagare. Även temaveckor planeras som hälsovecka, pridevecka och olika högtidsfiranden. Under öppettiderna serveras smörgåsar och fika till självkostnadspris.

Utöver den öppna verksamheten beviljar även beställarenheten olika insatser som kan bidra till att bryta ofrivillig ensamhet som hemtjänst generellt men också måltidssällskap, följeslagare till aktiviteter och information om olika frivillig verksamheter som i sin tur erbjuder gemensamma fikastunder och samtalsgrupper.

Varje dag erbjuder Baltzar träfflokal hälsofrämjande aktiviteter som är kostnadsfria. Den 2-6 september bjöd Baltzar träfflokal in seniora kungsholmsbor till en hälsovecka. Bland annat förläste förvaltningens dietist om ”Vikten av bra mat och det förändrade näringsbehovet på äldre dagar”. Baltzar träfflokal erbjuder även herrar att delta på matlagingskurs som även den hålls av förvaltningens dietist.

Inom Kungsholmens stadsdelsförvaltning finns Fridas restaurang på Alströmerhemmets vård- och omsorgsboende som är öppet för alla att äta lunch på dagligen.

Förvaltningen håller med om att Stockholm stad både kan och borde göra mer för att motverka att äldre hamnar i långvarig ensamhet och isolering. Förvaltningen har en

äldrevägledare som söker upp alla äldre över 85 år och erbjuder ett samtal med stöd av en intervjuguide där identifiering av upplevd ensamhet ingår. Äldrevägledaren bekostas av projekt medel men med mer resurser skulle fler äldre att kunna nås.

Liberalernas förslag innebär en satsning på något som redan erbjuds i olika former inom förvaltningen och i samverkan med frivillig verksamhet. Gruppen äldre är en komplex grupp som har vitt skilda behov av sociala aktiviteter och därför bör deras önskemål ha företräde i vad som förvaltningen erbjuder. Den stora utmaningen för förvaltningen är att nå deltagare med störst behov att bryta ofrivillig ensamhet i ett tidigt stadium.

Reservationer m.m.

Miljö- och hälsoskyddsämnden

Reservation av Elin Hjelmestam (L)

1. Att bifalla motionen, samt att därutöver anföra följande:

Vi välkomnar förvaltningens positiva svar på vår motion och delar bilden av att Liberalernas initiativ bidrar till att både minska den sociala isoleringen samt en mer hälsosam vardag för våra seniora invånare.

Liberalerna ser gärna att projektet implementeras som i en del av stadens Matstrategi och vi snarast kan erbjuda en vällagad och näringsrik lunch tillsammans med andra i en trivsamt miljö.

Äldrenämnden

Reservation av Rosie Rothstein (L)

1. Att bifalla motionen
2. Att därutöver anföra följande:

Vi välkomnar förvaltningens positiva och konstruktiva respons på motionens förslag. Om stadens förebyggande enheter, bestående av mötesplatser/träffpunkter, är bättre lämpade för att genomföra en pilot av projektet Matvänner så är det rimligt att använda sig av de lokalerna. Det är intentionen i motionen som är det huvudsakliga, inte exakt hur ett genomförande utformas. Den kunskapen finns i första hand hos stadens förvaltningar.

Social isolering behöver också motarbetas på mer än ett sätt. Vi vill därför betona att den här typen av projekt inte ska ses som en ensam lösning, utan som en del i en mängd åtgärder för att aktivera och bjuda in äldre som lever i ofrivillig ensamhet. Staden behöver prova nya arbetssätt och vi tror att Matvänner kan vara en väg framåt i det arbetet. Skulle pilotprojektet visa sig framgångsrikt finns även goda möjligheter att vidareutveckla arbetssättet.

Slutligen vill vi framföra att vi i tillägg till Matvänner, och förslagsvis även i anslutning till pilotprojektet, vill se möjlighet till alkoholservering vid högtider och vissa festligare tillfällen. Verksamhet inom ramen för Matvänner kan med fördel breddas för att då och då erbjuda en större träff, exempelvis vid en högtid

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation av Peter Backlund (L) och Christina Peterson (C)

1. Att bifalla motionen
2. Att därutöver anföra följande:

Vår stadsdelsförvaltning skriver om de insatser som görs i vår stadsdel vad gäller ofrivillig ensamhet bland äldre, mötesplatser och särskilt om den variation av åtgärder som görs inom kosthållning bland äldre i vår stadsdel. Enskede-Årsta-Vantör ligger sannolikt i framkant bland stadsdelar i staden, men det hindrar inte att ett pilotprojekt inom staden utreds om ”Matvänner” och därför bör motionen bifallas.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation av Fatima Nur (L)

1. Att bifalla motionen.
2. Att utöver det anföra följande:

Vi ser positivt på att stadsdelen redan erbjuder olika insatser för att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre. Precis som förvaltningen lyfter i sitt tjänsteutlåtande är äldre en heterogen grupp, vilket innebär att det behövs varierade insatser och aktiviteter för att nå alla. Vi har förståelse för de invändningar förvaltningen har vad gäller vikten av boendes integritet och trygghet. Däremot anser vi att förslaget likväl bör utredas för att hitta former för att testa initiativet Matvänner. Om det inte skulle vara lämpligt att öppna upp lokala äldreboenden för det syftet så kan det finnas andra ändamålsenliga lokaler i området.